

БҮРЯАД ҮНЭН

Түгэдэ арадай газетэ

1993

АПРЕЛЬ

15

Хабарай дунда (туулан) барын 24 ЧЕТВЕРГ Тарагай 5 № 70 (19834) газетийн өмнө хамилан—50 мун., Хэлсээтэ сай

ТАРЯШАДАЙ АЖАЛЫЕ ЗУБООР ЭМХИДХЭХЭ

(Республикын агрономуудай зүблөөн)

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: зүблөөнд хабаадагшад (зүүн гарга) Ивалын районд худалдаа ажлын «Гальбара» кооперативай ахмад агроном В. Цыренжапов, Бүшүүр районд Дээржинскийн пармэжээтэ совхозой ахмад агроном С. Паньков, Ивалын районд «Ошор-Булаг» гэжэ бага...

«БОТУУН» БАРИХАЙН Оршон тогтоолонин бузартай өвчлөлтөө туйлаар болгон болгон Страделла хот шад Но голэй индосон гарамнидаг болодог гайгад галын арад тамрига эрхэ, адонгид доомыг хэрэгтэ лагайа хэлсээтэ харин хотуудын мэрига гэжэ, «Нилэ» гэдэг хамтаралтын үйлдвэрүүд, урилон гаргад, рикань үйлдвэр дэмыг гол үйл байна боу.

«ЗОРНО» Ла-Маншын холон гэдэ эрдэмтэд, «Буаралт оршодог талмайны бүхэ багшын үйлдвэр» гэжэ Тиндэ 75 мянган үгүүрэн эрхэ хэбэрдэг.

«СЕМНАР БОЛОБО» Советэй үнэгэргэдэйн зүблөөн дүнүүдэ тухай сэгэлэгшэдэ дээрхэ зүблөөн хэбэрдэг.

«ИИМЭ ПРЕЗИДЕНТ МАНДА ХЭРЭГГҮЙ!» Федерациин Президентээр нүүн, Эвэлшин Нунгахагүй гэжэ өмнө ветерануудтай советэй илэрхийлэлд хүснэгдэ мунуоно, өлө үнэ сөнгэй урга-хоолой дохсо болодон сага, шилэн, хожмоо наймадай үедэ хэбэрдэг хүн байхагүй. Энэ мандалаа хэбэрдэг оролдог үгүүрэн, илэрхийлэл, дайнда хэбэрдэг. Идэрхэ-ингэжэ-тогтоо-

«НАНАХАДА, ХҮШЭРХЭН ЛЭ БАЙНА» хатаг, догол зах-хэсин зүйлүүд хэрэгтэ гэдэ гурин бай-дүжэ өгсэ байхандыг тунхагшад. Тунхагшад хэбэрдэг үгүүрэн, илэрхийлэл, дайнда хэбэрдэг. Идэрхэ-ингэжэ-тогтоо-

«РЕСПУБЛИКЫННАЙ АЖАЛАЙ ЖДЭР» Хамтын предпрятия Ардай Республикадайн, эльгэгэн, Тиндэйн хотодохи өдөлсөн

«САСУУЛААД ҮЗЭХЭДЭ» хөлө саагуурише эльгэгэдэ, нүүд, мүн хүтэлбэрлэгшэ. Недондой энэ үеынхитэй диньшэ жэлэн эхнээ аба-саасуулаа, уурхайн хүдэл-хан эршээс арилахгүй гэжэ мэршиад асар 54 пром-шадатаарла оролдоно.

«УНШАГТЫ, ТАНИЛСАГТЫ» 2 дохи ноурта, «Таряаша-дай ажалыг зүбөөр өмхидхэ-хэ» республикын агрономуудай зүблөөнөө тоосон.

«ХАМТЫН ПРЕДПРИЯТИ» саргалын 575-дахы поездын барилгашад Селеробайкальск хотодо болхожо байхаг.

«УНШАГТЫ, ТАНИЛСАГТЫ» 2 дохи ноурта, «Таряаша-дай ажалыг зүбөөр өмхидхэ-хэ» республикын агрономуудай зүблөөнөө тоосон.

ХУРАМШААРХИН ЮУНЬЭЭ АЙГААБ?

«Буряад үнэн» хониной-гоо ахамд редакторай «Уншагшадтай ололгойрой дээ» гэжэ статья уншаад, үнэхөөрөөшье эсдэхэ зобохо юмэн мүнөө сага илгээшье олон төхөөлдөө гээшэ гэжэ дэхи дэхи гайхахаар, Амабайдалай алинше талы абалд хараа хаа, юумэй үлдэ доройтошонхой, ядуу тууураа тоолохо, тонохоолоо бэшэ юумэн үгэ тоонхой байхандыг манай буряад арадай хүтэлдэг «Үнэн» газетэ-ний нэгэ багхан сөөрлөг мэтээр намда ханагадаг боло агша.

«Уншай» энэ шонэ хуйлалтанууд тухай мэдээгүй хуушан болодог баримтална. Хоёрдохээр, түрэл хэлэндэ тулууру дээрээс эхонхи буряадууд орд хэлэн дээрэ тардаг гагетануудыг уншаха, хаана юмтай болоны түргээр ойлгохы оролдно.

«Уншай» энэ шонэ хуйлалтанууд тухай мэдээгүй хуушан болодог баримтална. Хоёрдохээр, түрэл хэлэндэ тулууру дээрээс эхонхи буряадууд орд хэлэн дээрэ тардаг гагетануудыг уншаха, хаана юмтай болоны түргээр ойлгохы оролдно.

«Уншай» энэ шонэ хуйлалтанууд тухай мэдээгүй хуушан болодог баримтална. Хоёрдохээр, түрэл хэлэндэ тулууру дээрээс эхонхи буряадууд орд хэлэн дээрэ тардаг гагетануудыг уншаха, хаана юмтай болоны түргээр ойлгохы оролдно.

«Уншай» энэ шонэ хуйлалтанууд тухай мэдээгүй хуушан болодог баримтална. Хоёрдохээр, түрэл хэлэндэ тулууру дээрээс эхонхи буряадууд орд хэлэн дээрэ тардаг гагетануудыг уншаха, хаана юмтай болоны түргээр ойлгохы оролдно.

«Уншай» энэ шонэ хуйлалтанууд тухай мэдээгүй хуушан болодог баримтална. Хоёрдохээр, түрэл хэлэндэ тулууру дээрээс эхонхи буряадууд орд хэлэн дээрэ тардаг гагетануудыг уншаха, хаана юмтай болоны түргээр ойлгохы оролдно.

«Уншай» энэ шонэ хуйлалтанууд тухай мэдээгүй хуушан болодог баримтална. Хоёрдохээр, түрэл хэлэндэ тулууру дээрээс эхонхи буряадууд орд хэлэн дээрэ тардаг гагетануудыг уншаха, хаана юмтай болоны түргээр ойлгохы оролдно.

«Уншай» энэ шонэ хуйлалтанууд тухай мэдээгүй хуушан болодог баримтална. Хоёрдохээр, түрэл хэлэндэ тулууру дээрээс эхонхи буряадууд орд хэлэн дээрэ тардаг гагетануудыг уншаха, хаана юмтай болоны түргээр ойлгохы оролдно.

«Уншай» энэ шонэ хуйлалтанууд тухай мэдээгүй хуушан болодог баримтална. Хоёрдохээр, түрэл хэлэндэ тулууру дээрээс эхонхи буряадууд орд хэлэн дээрэ тардаг гагетануудыг уншаха, хаана юмтай болоны түргээр ойлгохы оролдно.

«Уншай» энэ шонэ хуйлалтанууд тухай мэдээгүй хуушан болодог баримтална. Хоёрдохээр, түрэл хэлэндэ тулууру дээрээс эхонхи буряадууд орд хэлэн дээрэ тардаг гагетануудыг уншаха, хаана юмтай болоны түргээр ойлгохы оролдно.

«Уншай» энэ шонэ хуйлалтанууд тухай мэдээгүй хуушан болодог баримтална. Хоёрдохээр, түрэл хэлэндэ тулууру дээрээс эхонхи буряадууд орд хэлэн дээрэ тардаг гагетануудыг уншаха, хаана юмтай болоны түргээр ойлгохы оролдно.

«Уншай» энэ шонэ хуйлалтанууд тухай мэдээгүй хуушан болодог баримтална. Хоёрдохээр, түрэл хэлэндэ тулууру дээрээс эхонхи буряадууд орд хэлэн дээрэ тардаг гагетануудыг уншаха, хаана юмтай болоны түргээр ойлгохы оролдно.

«Уншай» энэ шонэ хуйлалтанууд тухай мэдээгүй хуушан болодог баримтална. Хоёрдохээр, түрэл хэлэндэ тулууру дээрээс эхонхи буряадууд орд хэлэн дээрэ тардаг гагетануудыг уншаха, хаана юмтай болоны түргээр ойлгохы оролдно.

«Уншай» энэ шонэ хуйлалтанууд тухай мэдээгүй хуушан болодог баримтална. Хоёрдохээр, түрэл хэлэндэ тулууру дээрээс эхонхи буряадууд орд хэлэн дээрэ тардаг гагетануудыг уншаха, хаана юмтай болоны түргээр ойлгохы оролдно.

«Уншай» энэ шонэ хуйлалтанууд тухай мэдээгүй хуушан болодог баримтална. Хоёрдохээр, түрэл хэлэндэ тулууру дээрээс эхонхи буряадууд орд хэлэн дээрэ тардаг гагетануудыг уншаха, хаана юмтай болоны түргээр ойлгохы оролдно.

«Уншай» энэ шонэ хуйлалтанууд тухай мэдээгүй хуушан болодог баримтална. Хоёрдохээр, түрэл хэлэндэ тулууру дээрээс эхонхи буряадууд орд хэлэн дээрэ тардаг гагетануудыг уншаха, хаана юмтай болоны түргээр ойлгохы оролдно.

Шэнхээнэй бүрхэдүүдэй ойрын тобио түүхэ

VI. БУРЯД-МОНГОЛНУУДАЙ ХҮЛЭН-БУЙР ОРОНДО НҮҮН ОШОҢОН ТУХАЙНЬ

Орос орондох дайн дажар, мун тэрэнэй удаахи хубилсалта хүдэлсэнь улам ихээр нүгэрлэлгэһөө айһан Бурядад дээдэ дахаргтан —лама, ноёдын хоорондо хэлсэжэ, Монгол улс ба Хүлэн-Буйраг айлан гараха бэлдхэл хажэ өхилһон байн. 1917 оной һууд багаар Бурядад ноён Базаарай Намдаг, сэхээтэн (интеллигент) Богданов гэхэ ээргэн хүнүүд монгол үндэстэдэй һуудад Хүлэн-Буйрай Мэйрэн зангийн яаманда эржэ, Хүлэн-Буйраг нутагтан һууринга хые гуйгаад, түрүүшын эбшөөд албан юм.

1918 ондо буряадууд ба эвэнкүүд Хүлэн-Буйраг нүүн эржэ, Хэрлэн мурэнэй урда бээ, Мэвэн тала, Гурбан шабарта, Хайлар гол, Сэвэлэнэ, Шороо, Шарга улан, Гурбан гол гэхэ мэтын нутагтада Барга хушуунай малшадтай нилсэжэ, хамтаараа худалдан нутагжаха байба. Тэрэ нэгэ хайбар Базаарай Намдаг ноён, Жамсаранай Аюша, Раднын Абидга гэжэ хүнүүд хөөрхөдөө Мэйрэн зангийн яаман (амбан яаманда) эржэ, Хүлэн-Буйраг хэтэдэ нутагжан һуурнижаха тухай асуудалые зүбшэн хэлсэжэ тогтоогод, Мэйрэн зангийн яаманһаа Гоминданай засагай түлөөлгөшэ Ду Банг гэдэг тушаалта ноётой үгээс ойлгоһоно. 1921 оной 6 дугаар харын 1-нэй үдэр Мэйрэн зангийн яаманһаа Шороо, Шарга Чибэнзэдэ баруун тэнгис тэдэг таһагар даргын орлогшо, омоной занг Эрхэм-Бата гэхэ ээргэн тушаалтанне томилжэ, Хэрлэн голтой Алтан эмээлэй хүрүгэн дэргэдэ нүүжэ эрхэн буряад ба эвэнкүүдэй түлөөлгөшэд болон айл урхын эзэдэе суглаулжа, тэдэнэй эдэдэ һаналые сонсожон, болодо дээрэ нутагжан һуурнижаха хүнүүдые төмдөлгөн дансалба.

Бага Хайлар голтой оршондо нутагта хайрагдана бурхадан дансалжа, Мэйрэн зангийн яаманһаа Хара мурэн можын Хитадай яаман болохо Ду Жин яаманда мэдүүлжэ зүбшөөгдөөд, тэдэ буряадууд болон эвэнкүүдэ хэтэдэ нутагжан һуурнижаха тухай асуудалые зүбшэн хэлсэжэ тогтооһон байн.

Энэ шиндэхбэрид үндэлхэ. 1921 оной 8-дугаар харын 28-най үдэр Мэйрэн зангийн яаманһаа албан башг нилсэжэ, буряадууды Шэнхээн нутагта һуурнижуулаха хойшо буряадууд Шэнхээн нутагта саг үргэлжэ нүүн эржэһон байжа, зонинь үүн орлошохо, уг дүрбэн номоной хэмжээдэ багтахууд болоһон дээрэһон 1929 оной 4-дүгээр харанда Мэйрэн зангийн яаманһаа Буряад хушууны Үргэдхэн байгуулжа, Буряад хушууны хоёр гар, найман номон болодо, бүгдэн дарга — нэгэ нэрэ, дид дарга — найман, орлогшодой — найман, мун хоёр бүртэ дүрбэ дүрбэн номоной нилсэлтанне томилон табиган байн.

1922 оной хабар Шэнхээн нутагта нүүн эржэ нутагжан буряад зон анха түрүүн нэгэ зуун гаран хүрэхэ, долоон зуун гаран хүрэхэ үргэлжэ, нүүн эржэ нэмээр байгаа.

Буряадуудтай хамта нүүжэ эрхэн эвэнкүүд (хамнигад) болон урхын Хара мурэнэй (Үргэнэ-Аргунини) хоёр бээр нутагтан амнидажа байһон юм. Тингээд 1927 ондо хилын табигдаха үедэ хилын хоёр талада таһагжа, Цин улс ба Орос улсаста харьяалагдаха болоһон байн.

1928 ондо Цин улсаста харьяалагдаха байһан хэбэ эвэнкүүд Цин Ван Гантимурар дахуулагдан. Оросо харьяалагдаха байһан газарта нүүн шэлжээ ошоһон байн. Тэдэнэй нэгэ бүлэгын буряадуудтай хамта айханий нутаг болохо Хүлэн-Буйраг нүүжэ эржэ, 1921 ондо тусхай хоёр номон болоһон юм.

Тэрэ үеын Солоон зүүн гарай захиргаанда хамаарагдажа, Хайлар голтой Тонихэ, Нармагша гэхэ ээргэн газаруудта нутагжан һуурнижаба. Энэ нутаг эртэ сагта байдаг эвэнкүүдэй нутагжаха байһан орон байгаа, Харин энэ удаа нүүжэ эрхэн эвэнкүүд бүхыдөө нэгэ зуун тай гаран үрхэ, зургаан зуун гаран хүн байгаа, Тэдэнэй үрөөхөн, нэгэ бүлэгын буряад хушуунда ороһон байн.

Буряадууд 1928 онһоо эхилэн, Шэнхээн нутагта нүүжэ барина эхлээд, 1929 ондо барина дүүргэд, тэрэ һуудад Дамбаларинтай гэжэ нэрэ хушан болобошье, хэрэ Шэнхээн нүүжэ гэжэ нэрлэгдэн, тэндэнэй зуун гаран ламанар һуужа байгаа.

1931 оной үеэр Зүблэлтэ улсаста хөтөрхэй зүйнэй шугамай нүүлсн доро ехэ бурхаданай абуудалдан урхарһаа үнэлхэнэ сувохон бүлэг зон тэрэдэн гаража, Шэнхээн нутагта эрхэн байн. Ингээд Буряад хушуунай айл урхын хамтадаа долоон зуун гаран үрхэ, зургаан манга гаран хүн амтай болоһон юм.

Буряадууд Хүлэн-Буйраг нүүн эржэ үедошье, тэрэнэй хойно амидарһаа сэтгэлшье Хүлэн-Буйрай Мэйрэн зангийн яаманай хүлөөлгөшэдэй зүгһөө тусхайлбал зүүн тэнгисэй (гаһагай) Сэндэ гүн гэхэ зэргэн хүнүүдэй зүгһөө дэмжэлгэ олоо байл. Илангаяа Хүлэн-Буйрай үндэстэдэ ард түмэнэй эхэ-хэн дэмжэлгэ олон талаар үзэжэ, тэдэ үндэстэдэй малшадтай нягта бүлгэмдэжэ, харилсан дэмжэлсэжэ амидарһан байн. Инэ нягтарал бүлгэмдэлэнь үнгрэн түүхэтэй сэхэ холбоотой юм.

Орос хаанта улс ба Цин (манжа-хитад үрхэ), улсаста Монгол ороной дундуур хилэ табиха үе хүртэрэнь эдэнэр нэгэн хамта амидаржа байһан, тингээд хилэ табиха үедэ хилын хоёр талада таһагалдажа, хоёр улсаста харьяата болгогдон халаһан болобошье, утһаа нэгэ айгаг, адли обогой аха дүү, түвэл саданай барилдагтай байһан шалтагаанаар тэдэнэй хоорондын харилсан таһа-

Буряадууд Хүлэн-Буйраг нүүн эржэ үедошье, тэрэнэй хойно амидарһаа сэтгэлшье Хүлэн-Буйрай Мэйрэн зангийн яаманай хүлөөлгөшэдэй зүгһөө тусхайлбал зүүн тэнгисэй (гаһагай) Сэндэ гүн гэхэ зэргэн хүнүүдэй зүгһөө дэмжэлгэ олоо байл. Илангаяа Хүлэн-Буйрай үндэстэдэ ард түмэнэй эхэ-хэн дэмжэлгэ олон талаар үзэжэ, тэдэ үндэстэдэй малшадтай нягта бүлгэмдэжэ, харилсан дэмжэлсэжэ амидарһан байн. Инэ нягтарал бүлгэмдэлэнь үнгрэн түүхэтэй сэхэ холбоотой юм.

Орос хаанта улс ба Цин (манжа-хитад үрхэ), улсаста Монгол ороной дундуур хилэ табиха үе хүртэрэнь эдэнэр нэгэн хамта амидаржа байһан, тингээд хилэ табиха үедэ хилын хоёр талада таһагалдажа, хоёр улсаста харьяата болгогдон халаһан болобошье, утһаа нэгэ айгаг, адли обогой аха дүү, түвэл саданай барилдагтай байһан шалтагаанаар тэдэнэй хоорондын харилсан таһа-

Орос хаанта улс ба Цин (манжа-хитад үрхэ), улсаста Монгол ороной дундуур хилэ табиха үе хүртэрэнь эдэнэр нэгэн хамта амидаржа байһан, тингээд хилэ табиха үедэ хилын хоёр талада таһагалдажа, хоёр улсаста харьяата болгогдон халаһан болобошье, утһаа нэгэ айгаг, адли обогой аха дүү, түвэл саданай барилдагтай байһан шалтагаанаар тэдэнэй хоорондын харилсан таһа-

Орос хаанта улс ба Цин (манжа-хитад үрхэ), улсаста Монгол ороной дундуур хилэ табиха үе хүртэрэнь эдэнэр нэгэн хамта амидаржа байһан, тингээд хилэ табиха үедэ хилын хоёр талада таһагалдажа, хоёр улсаста харьяата болгогдон халаһан болобошье, утһаа нэгэ айгаг, адли обогой аха дүү, түвэл саданай барилдагтай байһан шалтагаанаар тэдэнэй хоорондын харилсан таһа-

Орос хаанта улс ба Цин (манжа-хитад үрхэ), улсаста Монгол ороной дундуур хилэ табиха үе хүртэрэнь эдэнэр нэгэн хамта амидаржа байһан, тингээд хилэ табиха үедэ хилын хоёр талада таһагалдажа, хоёр улсаста харьяата болгогдон халаһан болобошье, утһаа нэгэ айгаг, адли обогой аха дүү, түвэл саданай барилдагтай байһан шалтагаанаар тэдэнэй хоорондын харилсан таһа-

Орос хаанта улс ба Цин (манжа-хитад үрхэ), улсаста Монгол ороной дундуур хилэ табиха үе хүртэрэнь эдэнэр нэгэн хамта амидаржа байһан, тингээд хилэ табиха үедэ хилын хоёр талада таһагалдажа, хоёр улсаста харьяата болгогдон халаһан болобошье, утһаа нэгэ айгаг, адли обогой аха дүү, түвэл саданай барилдагтай байһан шалтагаанаар тэдэнэй хоорондын харилсан таһа-

Орос хаанта улс ба Цин (манжа-хитад үрхэ), улсаста Монгол ороной дундуур хилэ табиха үе хүртэрэнь эдэнэр нэгэн хамта амидаржа байһан, тингээд хилэ табиха үедэ хилын хоёр талада таһагалдажа, хоёр улсаста харьяата болгогдон халаһан болобошье, утһаа нэгэ айгаг, адли обогой аха дүү, түвэл саданай барилдагтай байһан шалтагаанаар тэдэнэй хоорондын харилсан таһа-

Орос хаанта улс ба Цин (манжа-хитад үрхэ), улсаста Монгол ороной дундуур хилэ табиха үе хүртэрэнь эдэнэр нэгэн хамта амидаржа байһан, тингээд хилэ табиха үедэ хилын хоёр талада таһагалдажа, хоёр улсаста харьяата болгогдон халаһан болобошье, утһаа нэгэ айгаг, адли обогой аха дүү, түвэл саданай барилдагтай байһан шалтагаанаар тэдэнэй хоорондын харилсан таһа-

Орос хаанта улс ба Цин (манжа-хитад үрхэ), улсаста Монгол ороной дундуур хилэ табиха үе хүртэрэнь эдэнэр нэгэн хамта амидаржа байһан, тингээд хилэ табиха үедэ хилын хоёр талада таһагалдажа, хоёр улсаста харьяата болгогдон халаһан болобошье, утһаа нэгэ айгаг, адли обогой аха дүү, түвэл саданай барилдагтай байһан шалтагаанаар тэдэнэй хоорондын харилсан таһа-

Орос нутагта таһагалдан хилэ табигдаха, хоёр улсаста хоорондо хоолодо дургуйсэжэ, харилсан нилсэжэ нэгэдэхэ талаар амал ябуулга эрхитэй байн. Ингээд Орос орондо (буряадуудтай нутагта) дайн дажарай дэгдэхэдэ, Хүлэн-Буйраг зайлажа эрхэн ба Хүлэн-Буйрай малшадтай халуун дэмжэлгэ үзэлэн, харгалзалье хүлээнэн ушарын гэнтын хэрэг бэшэ юм.

1929 ондо зүүн хойтын сэргэй засагтан ба Зүблэлтэ улсаста хоорондо зүүн хойтын түмэр зам асуудал дээрэ зүблэгдөн болохо, энэнь ээбсэгтэ мургалдоон болон хүгжэжэ, тэрал оной арбадугаар харанда Манжуурта эхилэн байлдаад, Зүблэлтын сэргэйн Хайлар хүртэ түрнжэ ороһон юм.

Тэрэ үедэ Шэнхээн нутагта (1926 ондо) зугадажа эржэ байһан буряад нэгууртан ноён Ринчин-Доржо энэ ушарые хамбаашалан ашаглажа, баян Марга гэхэ мэтын хилэ буряад болон дээдэ дахаргын ламанартай үгэсэн холбоорилдожо, тохёоллоһон байдалай ушар удхые мэдэхэгүй энгэй малшад мэхэлэн дахуулжа, 1929 оной 12-дугаар харанда Шэнхээн нутагтаа худалда, Хинган дэбдэе дажа, Шилин голтой шуулгалтай (аймагай) нутагта нүүжэ ошоһон юм. Тэдэнэй Шилин голдо ошоод, Хүлэн-Буйрай засаг баригша ба ард түмэнэй ашар тэндэнэй ван түндэ дэмжэлгэһөө байха бүри хамтатгаар гасагдажа, нааша саашаа үлдүүлэн эгээрлэжэ байба.

1930 ондо башан эрлэн Шилин голдо эрлэнэй дашарамлажа Ринчин-Доржо башанай хамбанартай эли даладар харилсажа байгаада, дахуулжа ошоһон буряад малшадта башанда шиб (хиндэй крестовый) болон үргэжэ, баба башандай мал үргэжэ халагалжа мэтын арга хэрэглэжэ байлаад, Шилин голдо оршон тогтоһон эржэ олоһон, мун башанай дэмжэлгэжэ Шилин голдо буряад хушуу байгуулжа, өөрөө хушуунай даргын эржэ тусхайлые бүлэн азалһан байгаа.

Буряадууд Хүлэн-Буйраг нүүн эржэ үедошье, тэрэнэй хойно амидарһаа сэтгэлшье Хүлэн-Буйрай Мэйрэн зангийн яаманай хүлөөлгөшэдэй зүгһөө тусхайлбал зүүн тэнгисэй (гаһагай) Сэндэ гүн гэхэ зэргэн хүнүүдэй зүгһөө дэмжэлгэ олоо байл. Илангаяа Хүлэн-Буйрай үндэстэдэ ард түмэнэй эхэ-хэн дэмжэлгэ олон талаар үзэжэ, тэдэ үндэстэдэй малшадтай нягта бүлгэмдэжэ, харилсан дэмжэлсэжэ амидарһан байн. Инэ нягтарал бүлгэмдэлэнь үнгрэн түүхэтэй сэхэ холбоотой юм.

Орос хаанта улс ба Цин (манжа-хитад үрхэ), улсаста Монгол ороной дундуур хилэ табиха үе хүртэрэнь эдэнэр нэгэн хамта амидаржа байһан, тингээд хилэ табиха үедэ хилын хоёр талада таһагалдажа, хоёр улсаста харьяата болгогдон халаһан болобошье, утһаа нэгэ айгаг, адли обогой аха дүү, түвэл саданай барилдагтай байһан шалтагаанаар тэдэнэй хоорондын харилсан таһа-

Орос хаанта улс ба Цин (манжа-хитад үрхэ), улсаста Монгол ороной дундуур хилэ табиха үе хүртэрэнь эдэнэр нэгэн хамта амидаржа байһан, тингээд хилэ табиха үедэ хилын хоёр талада таһагалдажа, хоёр улсаста харьяата болгогдон халаһан болобошье, утһаа нэгэ айгаг, адли обогой аха дүү, түвэл саданай барилдагтай байһан шалтагаанаар тэдэнэй хоорондын харилсан таһа-

Орос хаанта улс ба Цин (манжа-хитад үрхэ), улсаста Монгол ороной дундуур хилэ табиха үе хүртэрэнь эдэнэр нэгэн хамта амидаржа байһан, тингээд хилэ табиха үедэ хилын хоёр талада таһагалдажа, хоёр улсаста харьяата болгогдон халаһан болобошье, утһаа нэгэ айгаг, адли обогой аха дүү, түвэл саданай барилдагтай байһан шалтагаанаар тэдэнэй хоорондын харилсан таһа-

Орос хаанта улс ба Цин (манжа-хитад үрхэ), улсаста Монгол ороной дундуур хилэ табиха үе хүртэрэнь эдэнэр нэгэн хамта амидаржа байһан, тингээд хилэ табиха үедэ хилын хоёр талада таһагалдажа, хоёр улсаста харьяата болгогдон халаһан болобошье, утһаа нэгэ айгаг, адли обогой аха дүү, түвэл саданай барилдагтай байһан шалтагаанаар тэдэнэй хоорондын харилсан таһа-

СПОРТ СПОРТ СПОРТ

Борис Будаев шанда хүртэхын түлөө улсасхоорондын мур...

БААТАР ХУБУУДТЭ—БАРА-ОО БАРИ

Европны ба дэлхэйн шондон Борис Будаевай чамлаа хүртэхын түлөө дүр бэлдэжэ, талын талын сугларгалдые танилсуулхаднь, танхим тодон хоорондын мурсыөөнэй хоёрдоо үндэс 52, 62, 74, 90 болон 130 хүртэрэ килограммай шэнгүүнүүдтэ аналма-на, тэнсүү шанта тэмсэл болохо, соёл-спортын үргэн эхэ, уужам салу танхим со суглархан хоёр мянга шахуу хүн зонине баасууһан байн юм.

Манай суута бүхын һаял хада табидан халсаа хурагжа үедэнэ Баргажанай айгамай Соёл нутагта Хуртан Хоржо, барилдагтан урхуунай танилсууһан түрүүшын тренер—Россин Федерацин габьялата тренер Виктор Семенович Очиров, баатар хубуунгийн аймаг—Буряад Республикын габьялата малшан, Баргажанай аймаг Нэрл Маргын нэрэмжэ ажанын хүндэтэ нэгэ-хэнэ, Эхэ-Герой Эрэмэа Баяндауева Будаева энэ Удэр хүндэтэ айлшадлай дунда

дундаа ба дэлхэйн шондон Борис Будаевай чамлаа хүртэхын түлөө дүр бэлдэжэ, талын талын сугларгалдые танилсуулхаднь, танхим тодон хоорондын мурсыөөнэй хоёрдоо үндэс 52, 62, 74, 90 болон 130 хүртэрэ килограммай шэнгүүнүүдтэ аналма-на, тэнсүү шанта тэмсэл болохо, соёл-спортын үргэн эхэ, уужам салу танхим со суглархан хоёр мянга шахуу хүн зонине баасууһан байн юм.

Манай суута бүхын һаял хада табидан халсаа хурагжа үедэнэ Баргажанай айгамай Соёл нутагта Хуртан Хоржо, барилдагтан урхуунай танилсууһан түрүүшын тренер—Россин Федерацин габьялата тренер Виктор Семенович Очиров, баатар хубуунгийн аймаг—Буряад Республикын габьялата малшан, Баргажанай аймаг Нэрл Маргын нэрэмжэ ажанын хүндэтэ нэгэ-хэнэ, Эхэ-Герой Эрэмэа Баяндауева Будаева энэ Удэр хүндэтэ айлшадлай дунда

дундаа ба дэлхэйн шондон Борис Будаевай чамлаа хүртэхын түлөө дүр бэлдэжэ, талын талын сугларгалдые танилсуулхаднь, танхим тодон хоорондын мурсыөөнэй хоёрдоо үндэс 52, 62, 74, 90 болон 130 хүртэрэ килограммай шэнгүүнүүдтэ аналма-на, тэнсүү шанта тэмсэл болохо, соёл-спортын үргэн эхэ, уужам салу танхим со суглархан хоёр мянга шахуу хүн зонине баасууһан байн юм.

Манай суута бүхын һаял хада табидан халсаа хурагжа үедэнэ Баргажанай айгамай Соёл нутагта Хуртан Хоржо, барилдагтан урхуунай танилсууһан түрүүшын тренер—Россин Федерацин габьялата тренер Виктор Семенович Очиров, баатар хубуунгийн аймаг—Буряад Республикын габьялата малшан, Баргажанай аймаг Нэрл Маргын нэрэмжэ ажанын хүндэтэ нэгэ-хэнэ, Эхэ-Герой Эрэмэа Баяндауева Будаева энэ Удэр хүндэтэ айлшадлай дунда

Удэр бүри һангай хүнган гоё машини эвэлэн һуурин һандайлажа һуугаад, стовонодо өдөлхөдөөд, ямарые зоронгууд, үнөөхэй залуу андаа гэжэ һанан ябатары, Шыден Цыденовчын Ергаловта таби һанан хүрхэһэн байбал даа, Мэнэ һая болотор тэрэ «Танилсалга», «Тантай танилсалга хүсэлтэнгэй» гэжэ мэдэнүүдэе газгэдэ уншаад, энээдэ наада харанашуу мнээрээд абалд ван, Теешье 50 наһанайгаа дабаан дээрэ эржэ байхалда, наһанайгаа хани хүрхэе олохохы бүрхэтэйгэй һэн.

Удэр бүри һангай хүнган гоё машини эвэлэн һуурин һандайлажа һуугаад, стовонодо өдөлхөдөөд, ямарые зоронгууд, үнөөхэй залуу андаа гэжэ һанан ябатары, Шыден Цыденовчын Ергаловта таби һанан хүрхэһэн байбал даа, Мэнэ һая болотор тэрэ «Танилсалга», «Тантай танилсалга хүсэлтэнгэй» гэжэ мэдэнүүдэе газгэдэ уншаад, энээдэ наада харанашуу мнээрээд абалд ван, Теешье 50 наһанайгаа дабаан дээрэ эржэ байхалда, наһанайгаа хани хүрхэе олохохы бүрхэтэйгэй һэн.

Удэр бүри һангай хүнган гоё машини эвэлэн һуурин һандайлажа һуугаад, стовонодо өдөлхөдөөд, ямарые зоронгууд, үнөөхэй залуу андаа гэжэ һанан ябатары, Шыден Цыденовчын Ергаловта таби һанан хүрхэһэн байбал даа, Мэнэ һая болотор тэрэ «Танилсалга», «Тантай танилсалга хүсэлтэнгэй» гэжэ мэдэнүүдэе газгэдэ уншаад, энээдэ наада харанашуу мнээрээд абалд ван, Теешье 50 наһанайгаа дабаан дээрэ эржэ байхалда, наһанайгаа хани хүрхэе олохохы бүрхэтэйгэй һэн.

Удэр бүри һангай хүнган гоё машини эвэлэн һуурин һандайлажа һуугаад, стовонодо өдөлхөдөөд, ямарые зоронгууд, үнөөхэй залуу андаа гэжэ һанан ябатары, Шыден Цыденовчын Ергаловта таби һанан хүрхэһэн байбал даа, Мэнэ һая болотор тэрэ «Танилсалга», «Тантай танилсалга хүсэлтэнгэй» гэжэ мэдэнүүдэе газгэдэ уншаад, энээдэ наада харанашуу мнээрээд абалд ван, Теешье 50 наһанайгаа дабаан дээрэ эржэ байхалда, наһанайгаа хани хүрхэе олохохы бүрхэтэйгэй һэн.

Удэр бүри һангай хүнган гоё машини эвэлэн һуурин һандайлажа һуугаад, стовонодо өдөлхөдөөд, ямарые зоронгууд, үнөөхэй залуу андаа гэжэ һанан ябатары, Шыден Цыденовчын Ергаловта таби һанан хүрхэһэн байбал даа, Мэнэ һая болотор тэрэ «Танилсалга», «Тантай танилсалга хүсэлтэнгэй» гэжэ мэдэнүүдэе газгэдэ уншаад, энээдэ наада харанашуу мнээрээд абалд ван, Теешье 50 наһанайгаа дабаан дээрэ эржэ байхалда, наһанайгаа хани хүрхэе олохохы бүрхэтэйгэй һэн.

Удэр бүри һангай хүнган гоё машини эвэлэн һуурин һандайлажа һуугаад, стовонодо өдөлхөдөөд, ямарые зоронгууд, үнөөхэй залуу андаа гэжэ һанан ябатары, Шыден Цыденовчын Ергаловта таби һанан хүрхэһэн байбал даа, Мэнэ һая болотор тэрэ «Танилсалга», «Тантай танилсалга хүсэлтэнгэй» гэжэ мэдэнүүдэе газгэдэ уншаад, энээдэ наада харанашуу мнээрээд абалд ван, Теешье 50 наһанайгаа дабаан дээрэ эржэ байхалда, наһанайгаа хани хүрхэе олохохы бүрхэтэйгэй һэн.

Удэр бүри һангай хүнган гоё машини эвэлэн һуурин һандайлажа һуугаад, стовонодо өдөлхөдөөд, ямарые зоронгууд, үнөөхэй залуу андаа гэжэ һанан ябатары, Шыден Цыденовчын Ергаловта таби һанан хүрхэһэн байбал даа, Мэнэ һая болотор тэрэ «Танилсалга», «Тантай танилсалга хүсэлтэнгэй» гэжэ мэдэнүүдэе газгэдэ уншаад, энээдэ наада харанашуу мнээрээд абалд ван, Теешье 50 наһанайгаа дабаан дээрэ эржэ байхалда, наһанайгаа хани хүрхэе олохохы бүрхэтэйгэй һэн.

ТАНИЛСАЛГА

Удэр бүри һангай хүнган гоё машини эвэлэн һуурин һандайлажа һуугаад, стовонодо өдөлхөдөөд, ямарые зоронгууд, үнөөхэй залуу андаа гэжэ һанан ябатары, Шыден Цыденовчын Ергаловта таби һанан хүрхэһэн байбал даа, Мэнэ һая болотор тэрэ «Танилсалга», «Тантай танилсалга хүсэлтэнгэй» гэжэ мэдэнүүдэе газгэдэ уншаад, энээдэ наада харанашуу мнээрээд абалд ван, Теешье 50 наһанайгаа дабаан дээрэ эржэ байхалда, наһанайгаа хани хүрхэе олохохы бүрхэтэйгэй һэн.

Удэр бүри һангай хүнган гоё машини эвэлэн һуурин һандайлажа һуугаад, стовонодо өдөлхөдөөд, ямарые зоронгууд, үнөөхэй залуу андаа гэжэ һанан ябатары, Шыден Цыденовчын Ергаловта таби һанан хүрхэһэн байбал даа, Мэнэ һая болотор тэрэ «Танилсалга», «Тантай танилсалга хүсэлтэнгэй» гэжэ мэдэнүүдэе газгэдэ уншаад, энээдэ наада харанашуу мнээрээд абалд ван, Теешье 50 наһанайгаа дабаан дээрэ эржэ байхалда, наһанайгаа хани хүрхэе олохохы бүрхэтэйгэй һэн.

Удэр бүри һангай хүнган гоё машини эвэлэн һуурин һандайлажа һуугаад, стовонодо өдөлхөдөөд, ямарые зоронгууд, үнөөхэй залуу андаа гэжэ һанан ябатары, Шыден Цыденовчын Ергаловта таби һанан хүрхэһэн байбал даа, Мэнэ һая болотор тэрэ «Танилсалга», «Тантай танилсалга хүсэлтэнгэй» гэжэ мэдэнүүдэе газгэдэ уншаад, энээдэ наада харанашуу мнээрээд абалд ван, Теешье 50 наһанайгаа дабаан дээрэ эржэ байхалда, наһанайгаа хани хүрхэе олохохы бүрхэтэйгэй һэн.

62 килограмм, Бурядаг баһанарай институтай 2-ой курсыи студент, спорты мастер Иван Шамбеев энэ суглархан хоран хубуу сооһоо шалгарал ёһоор шалгарба. 19-тай энэ хубуун залуушуулай дундаа Россия чемпион болоһон, эрхүүүл сонһоо Россия Федераци дотор дүрбэдэй һуурнда гаранамтартай, Бүхэ уулзалтада ядамтгүйгээр дилжэжэ, тугасхэлэй мурсыөөндэ нутагайнаа спортын мастертэ кандидат Валер Эрхигүевтай уулзаалаа. 11:6 тоотойгоор илаата туйлаа, Сасуутан гоё һайтаһаар барилдажа, сугларгалдые сахаруулаа, сэдхэлэһын ханааба. Энэ хоёрой хибэс дэвтүүр эрьдэхэ, үр-балдахинь хархада, амар ба даа гоё һайхан аужахэ энгэ үгээдэжэ, Монголой «Шонхор» клубай гэгүүн Эрэнбэаатар залуушуулай дундаа Казахстан чемпионт, спортын мастер Саят Боданбаевы 1:45 тоотойгоор шүүжэ, гурбадаһи шанда хүртөө, Спортсоруудай нэгэ «ВАТ ЛТД» гэжэ акционерно бүлгэмэй президент М. В. Будаева харн гүрэнэй үнгэтэ телевизор, 300 мянган түхэрэй мунган шан Иван Шамбеевтэ сугларга-

Удэр бүри һангай хүнган гоё машини эвэлэн һуурин һандайлажа һуугаад, стовонодо өдөлхөдөөд, ямарые зоронгууд, үнөөхэй залуу андаа гэжэ һанан ябатары, Шыден Цыденовчын Ергаловта таби һанан хүрхэһэн байбал даа, Мэнэ һая болотор тэрэ «Танилсалга», «Тантай танилсалга хүсэлтэнгэй» гэжэ мэдэнүүдэе газгэдэ уншаад, энээдэ наада харанашуу мнээрээд абалд ван, Теешье 50 наһанайгаа дабаан дээрэ эржэ байхалда, наһанайгаа хани хүрхэе олохохы бүрхэтэйгэй һэн.